

O'TKIR HOSHIMOV ASARLARIDA XUSUSIY O'XSHATISHLARNING
LINGVISTIK TAHLILI.

("DUNYONING ISHLARI" ASARI TALQINIDA)

Ergasheva Dilrabo

Ilmiy rahbar

Choriyeva Laziza Anvar qizi

Termiz davlat universiteti 2-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7919595>

Annotatsiya. Maqolada iste'dodli yozuvchi O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asari tahlilida uchraydigan xususiy o'xshatishlarning lingvistik tahlili bilan birgalikda ushbu gaplarning ma'nolari kabi bir qancha masalalar xususi bayon qilinadi.

Kalit so'zlar: O'xshatish, an'anaviy o'xshatish, xususiy-muallif o'xshatish, lingvistik tahlil.

LINGUISTIC ANALYSIS OF SPECIFIC SIMILES IN THE WORKS OF O'TKIR
HASHIMOV.

(IN THE INTERPRETATION OF THE WORK "WORKS OF THE WORLD")

Abstract. The article describes several issues, such as the meanings of the these sentences, together with the linguistic analysis of the special similes created in the analysis of the work of the talented writer O'tkir Hashimov "The Affairs of the World"

Key words: Simile, traditional simile, private-author simile, linguistic analysis.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВИДОВЫХ СРАВНЕНИЙ В
ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ОТКИРА ГАШИМОВА.

(В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ «ПРОИЗВЕДЕНИЯ МИРА»)

Аннотация. В статье рассматривается ряд вопросов, таких как значения этих предложений, вместе с лингвистическим анализом специальных сравнений, встречающихся в анализе произведения «Дела мира» талантливого писателя О'ткира Гашимова.

Ключевые слова: сравнение, традиционное сравнение, частноавторское сравнение, лингвистический анализ.

KIRISH

O'xshatishda biz asosan bir narsani boshqa narsaga shakli, sifati, rangi, xususiyati va yana qaysidir jihati bir-biriga muvofiq kelsa biz uni o'xshatish deymiz. A.Shomaqsudov o'xshatishga shunday ta'rif beradi: " ikki narsa yoki voqea-hodisa o'rtasidagi o'xshashlikka asoslanib, ularning biri orqali ikkinchisining belgisini, mohiyatini to'laroq, konketretroq, bo'rttiribroq ifodalash"

Ma'rufjon Yo'ldoshev o'zining "Badiiy matning lisoniy tahlili" asarida o'xshatish unsurlarini sanab o'tadi: a) o'xshatish suby'ekti; b) o'xshatish etaloni; c) o'xshatish asosi; d) o'xshatishninh shakliy ko'rsatkichlari.

Badiiy matndagi o'xshatishli qurilmalar an'anaviy va xususiy muallif o'xshatishlariga bo'lamiz. An'anaviy o'xshatishda asosan kundalik turmushimizda har kun ishlatiladigan o'xshatishlardir. M.Yo'ldoshev bunday o'xshatishni "siyqasi chiqqan" deya ta'rif beradi. Masalan: tulkiday ayyor, sherdek kuchlik, yuzlari oydek, qoshlari yoydek, kipriklari kamondek va hokazo.

Xususiy-mualliflik o'xshatishari yozuvchining o'z qarashi, kuzatuvchanligi, badiiy vositalardan mahorat bilan foydalangan holda yaratiladi. Bunday o'xshatish qo'llangan asar

obrazlilikka boy, ekspressivlik yorqin ifodalangan bo'ladi. Masalan: O'.Hoshimov "Dunyoning ishlari" asaridan "Oq oydin kechalar" hikoyasi. "Keyin yirik-yirik yulduzlar bilan to'lgan osmonga tillaqoshdek ingichka oy suzib chiqardi. Oyim oyga tikilib turib ohista pichirlar edi:

Oymamaxon xulla
Qanotlari tilla.
Subxon allo izga,
Umr bersin bizga.

Bu misolda O'tkir Hoshimov yangi chiqqan oyni qizlarning tillaqoshiga o'xshatayapti. Biz odatda oyni o'roqqa o'xshatardik.

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Quyida ushbu asarda xususiy o'xshatishlarga oid bo'lgan misollar keltiriladi.

1."Qabrison jimjit. Faqat yo'lakning ikki chetidasaf tortgan mirzateraklar qabr ustiga bosh eggan farzandlardek onaga orom tilab alla aytadi. Ularning mungli shivirlashi tilovat sadolarig qo'shilib, yurakni ezuvchi ohangga aylanadi ("Tasalli" hikoyasi 7-bet). Hikoyada yo'l chetidagi mirzateraklarning egilib qolishini qabr ustiga bosh eggan insonlarga qiyoslaydi.

2. "Oq surp yaktak kiygan, mosh-guruch soqoli o'ziga yarashgan go'rkov yuziga fotiha tortib o'rnidan turadi:

– Bo'ldi endi, bolam! Bunaqada o'zingizni oldirib qo'yasiz ("Tasalli" 7-bet). Go'rkovning soqolini mosh-guruchga o'xshatadi. Bunday xususiy o'xshatishlar asarga estetik ruh bag'ushlaydi.

3. "Ha, xuddi o'sha Toyning o'zi. Faqat shuncha bo'y, bunaqa uzun qo'l-oyoqlarni qayoqdan oldi ekan! Yaqindagina buloqdek oqib turadigan burnini eplolmay mashaqqat chekadigan bola edi ("Toy" 34-b). Bu yerda yosh bolaning burni oqishini tog'dan oqib keladigan buloqqa o'xshatadi.

4. "Etik kichkina akamga o'tadi. Kichkina akamning oyog'igayam bir joyda turavermaydi o'asi, etik sig'maydi. Ana endi etik bizniki! Faqat bizga yetib kelguncha etikning tagi Naim sartaroshning iyagidek sip-silliqlik bo'lib ketadi ("Bozor" 108-bet). Hikoyadagi etikning kiyilaverib tagining silliqqlanib qolganini insonning iyagiga o'xshatish ham bir mahorat.

5. "Qishda kuya yegan telpak, mushtdekkina gavdasiga yarashmagan uzun kamzul, oyog'iga kalish-maxsi kiyib yuradi. Yozda bo'lsa dumaloq, qozonnusxa baxmal do'ppisini bostirib oladi. Qo'lidagi xo'jalik sumkasi ham kamida yigirma yil sidqidildan xizmat qilgan (Po'stdumbali moshkichiri" 12-bet). Bu yerda do'ppini qozonning tagiga o'xshatilyapti.

6. "Ammam juda chiroyli, yuzida xoli bor, qosh ko'zi chaqmoqdek xoti. Ammo juda shaddod. Har gapini xuddi mix qoqqandek tarsillatib gapiradi ("Oltin baldoq" 13-bet). Bu matnda ayolning qosh ko'zini chaqmoqqa, gapirishini esa mixning qoqilishiga o'xshatilyapti.

7. Zebi xoladan hayiqmaydigan bola yo'q edi. Erkaklardek barvasta gavnali, qop-qora bu xotinning yo'g'on ovozi ham, uzun qirra burni, ketmonni yelkasiga tashlagancha etik kiyib g'oz yurishi ham boshqa ayollarga o'xshamas, hatto qoramtir siyrak mo'ylovigacha bor edi. U qachon qarasa qulog'iga rayhon taqib yurar, Darhan arig'I bo'yidagi hovlisida yoz bo'yi rayhonlar barq urib yotardi ("O'ris bolaning oyisi" 145-bet). Bu hikoyada ayol kishining gavnasi erkaklarga, qadam taahlab yurishi esa g'ozning yurishiga o'xshatilyapti.

8. "Zebi xola sap-sariq jingalak sochli, ko'm ko'z "o'ris bola"sini – Valini jonidan yaxshi ko'rardi. Qaysi to'yga borsa, ko'ylagining yenviga popukqand, monpasi jiyda solib kelardi ("O'ris bolaning oyisi" 145-bet). Bu yerda bolaning tashqi ko'rinishi rus millatiga o'xshatilyapti.

XULOSA

Xulosa qilib shuni ta'kidlash joizki, mashhur yozuvchi O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asari tahlil olib borildi. Ushbu jarayonda asardagi hikoyalardan xususiy-muallif o'xshatishlari ko'rib chiqildi va aniqlandi. Umumiy va xususiy-muallif o'xshatish gaplar haqida ma'lumot berildi, asar yuzasidan tahlil qilindi.

REFERENCES

1. O'tkir Hoshimov. Dunyoning ishlari. "Sharq" nashriyoti-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. T:2005.
2. Ma'rufjon Yo'ldishev. Badiiy matnning lisoniy tahlili. T: 2007.
3. Shomaqsudov A., Rasulov I., Qo'ng'urov R., Rustamov H. O'zbek tili stilistikasi. T:"Oqituvchi" 1983. 246-bet.